

Fornleifaskráning vegna lagningar jarðstrengs að iðnaðarsvæði í landi Hóls í Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu

Óskar Leifur Arnarsson
2020

Ljósmynd á forsíðu sýnir skipulagssvæðið frá spennukassanum við heimreiðina að Hóli í átt að iðnaðarsvæðinu á Járnhól. (Mót norðvestur. Ljósm. ÓLA).

© Óskar Leifur Arnarsson, júlí 2020

Fornleifaskráning vegna lagningar jarðstrengs að iðnaðarsvæði í landi Hóls í Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu

Útgáfustaður: Patreksfjörður

Útgefandi: Óskar Leifur Arnarsson

Netfang: oskarar@gmail.com

Unnið fyrir Orkubú Vestfjarða ohf.

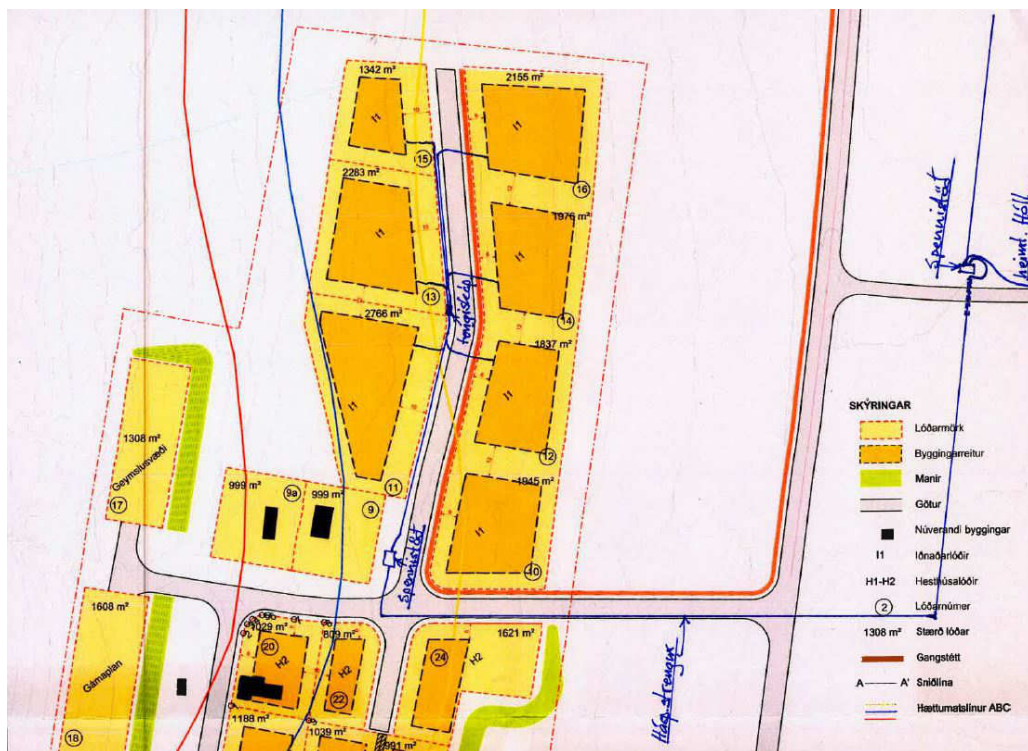
Minjastofnun Íslands - auðkennisnúmer verkefnis: 2258

Heiti verkefnis: Fornleifaskráning vegna lagningar jarðstrengs að iðnaðarsvæði í landi Hóls í Bíldudal, Vestur-Barðastrandarsýslu	Verknr. / Rannsóknarnr. (Minjastofnun Íslands): 2258
Sveitafélag / (Hreppur): Vesturbyggð (Suðurfjarðahreppur)	Sýsla: Vestur-Barðastrandarsýsla
Jörð / lögbyli: Hóll	Landnúmer (Þjóðskrá Íslands): Hóll (landnr. 140446?)
Verkkaupi: Orkubú Vestfjarða ohf.	Landeigandi, heimilisfang:
Landmælingar Íslands – Herforingjaráðskort: 12 SV. Þingeyri - Arnarfjörður	Hnit: -
Gripir nr. (Sarpur): -	Sýni: -
Skýrsluhöfundar: Óskar Leifur Arnarsson	Tímabil vettvangsvinnu: Júlí 2020
Verkefnisstjórar: Óskar Leifur Arnarsson	Dagsetning: 30. júlí 2020

☒	Verkefnið/skipulagið stangast <u>ekki</u> á við menningarminjalög
☐	Verkefnið/skipulagið stangast á við menningarminjalög

Inngangur

Undirritaður var fenginn til að vinna fornleifaskráningu vegna jarðstrengs sem Orkubú Vestfjarða hyggst leggja að iðnaðarsvæðinu á Járnhóli frá spennukassa sem er við heimreiðina að Hóli, um 90 metra norðvestan við gamla íbúðarhúsið sem nú er golfskáli. Á umræddu svæði eru útihús og brotajámssvæði en Vesturbyggð hefur skipulagt þar nýtt iðnaðarsvæði fyrir Bíldudal. Svæðið er innan landamerkja jarðarinnar Hóls í Bíldudal (landnr. 140446?) og norðvestan við Bíldudalsveg nr.63. Úttektarsvæðið er um 2,4 ha. Vettvangsathugun fór fram í júlí 2020. Fornleifaskráningin takmarkast við það svæði sem tekið var út vegna lagningu jarðstrengsins. Ekki er um tæmandi upptalningu á fornleifum á jörðinni að ræða og fornleifar geta komið óvænt í ljós við framkvæmdir. Vettvangsathugun og skýrsluskrif annaðist Óskar Leifur Arnarsson, fornleifafræðingur.

Kortið sýnir lagnaleið háspennustrengs frá spennukassa við heimreiðina að Hóli í spennukassa á iðnaðarsvæðinu á Járnhól og þaðan áfram í tengikassa (OV. 2020).

Markmið og aðferðir

Tilgangur fornleifaskráninga

Lög um menningarminjar nr. 80/2012 eiga að tryggja eftir föngum verndun menningarsögulegra minja í eigin umhverfi og að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða. Eins eiga lögin að auðvelda aðgang og kynni af menningarminjum og greiða fyrir rannsóknum. Þá er fornleifaskráning bundin skipulagsgerð skv. lögunum, en í 16. gr., IV. kafla segir: „Skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skal fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi. Áður en deiliskipulag er afgreitt eða leyfi til framkvæmda eða rannsókna er gefið út skal skráning ætíð fara fram á vettvangi. ... Sá sem ber ábyrgð á skipulagsgerð í samræmi við skipulagslög skal standa straum af kostnaði við skráninguna.“

Í 3. gr., I. kafla laganna segir: „Fornleifar teljast hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á og eru 100 ára og eldri, ...“

Um verndun fornleifa segir í 21. gr. VI. kafla: „Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands.“

Ef óþekktar fornminjar koma í ljós, t.d. undir yfirborði jarðar, sjávar, vatns eða í jökli skal Minjastofnun Íslands gert viðvart svo fljótt sem unnt er.

Af hverju fornleifaskráning?

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að koma í veg fyrir að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða nauðsynjalausum. Fornleifaskráning nýtist við minjavörslu þegar ákveða á verndun á einstökum minjastöðum. Eins kemur hún að miklum notum við skipulagsvinnu og vegna fyrirhugaðra framkvæmda. Þá er hægt að taka tillit til minjanna við skipulagsgerð og nýta þær í rannsókna- eða kynningarskyni. Með fornleifaskráningu má einnig stórlega minnka líkur á að fornleifar komi óvænt í ljós við framkvæmdir sem gæti leitt til tafa og aukins kostnaðar á viðkomandi verki.

Fornleifaskráning og aðferðir

Við fornleifaskráninguna er farið eftir skráningarstöðlum Minjastofnunar Íslands frá 2013 með síðari tíma viðbótum og breytingum. Fornleifaskráning á vettvangi var takmörkuð við það svæði sem verið er að deiliskipuleggja. Gengið var skipulega um svæðið.

Ekki má líta svo á að um tæmandi fornleifaskráningu á vettvangi sé að ræða og óþekktar fornleifar geta óvænt komið í ljós við framkvæmdir.

Niðurstöður

Gengið var skipulega um svæðið. Engar fornleifar fundust á svæðinu eða heimildir um að þar hafi verið minjar. Umrætt svæði er fyrir utan tún Hóls. Samkvæmt heimildarmanni var þetta svæði frekar blautt og mýri og ber það þess merki í dag.

Fyrirhugað skipulag stangast ekki á við *Lög um menningarminjar nr. 80/2012*.

Eitt af meginmarkmiðum fornleifaskráningar er að vera skipulagsyfirvöldum innan handar við að standa vörð um fornleifar og marka stefnu í minjavernd og skipulagsmálefnum. Fornleifaskráningu lýkur í raun aldrei, bæði vegna þess að nýjar óþekktar minjar geta komið í ljós og eins vegna aldursskilgreiningar á fornleifum í *lögum um menningarminjar*. Samkvæmt þeim teljast fornleifar vera hvers kyns mannvistarleifar 100 ára og eldri og því bætast nýjar minjar við árlega.

Lögð er áhersla á að samkvæmt *menningarminjalögum* ber að stöðva framkvæmdir strax og gera Minjastofnun Íslands viðvart ef áður óþekktar fornminjar koma í ljós við jarðrask á framkvæmdatíma.

Patreksfjörður, 30. júlí 2020

Óskar Leifur Arnarsson

Heimildaskrá

Lög um menningarminjar nr. 80, 29. júní 2012. <http://www.althingi.is/altext/stjt/2012.080.html>

Oddgeir Isaksen (2016). *Leiðbeiningar Minjastofnun Íslands 1. Skil á fornleifaskráningargögnum. Landupplýsingagögn: Punktaskrár, línu- og flákagögn*. Minjastofnun Íslands, Reykjavík. http://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/Skilaferli-skraningargagna_leidbeiningar_uppf.pdf

Skráningarstaðlar fornleifa. (2013). Minjastofnun Íslands. http://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/skraningarstadlar_2013_fornleifar.pdf

Þjóðskrá Íslands. (e.d.). *Fasteignaskrá*. Sótt 30. júlí 2020. <http://www.skra.is>

Munnlegar heimildir:

Jón Halldórsson, Bíldudal (f. 1954)

Loftmyndir:

Loftmyndir ehf., loftmynd frá árinu 2011.

Kort:

Generalstabens topografiske Kort (1915). 12 SV. *Þingeyri - Arnarfjörður*. 1:50.000.
Kaupmannahöfn: Generalstabens topografiske Afdeling.

Orkubú Vestfjarða ohf. (án árs). Kort af lagnaleiðinni frá spennukassa við heimreiðina á Hóli og upp á iðnaðarsvæðið á Járnhól með tengingum.